

Phd ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Dr. Löffler Tibor:

**Hatalom – autoritás – legitimitás
Politológiai alapfogalmak ortodox megközelítésben**

Szeged, 2008.

1. A DOLGOZAT TÉMAVÁLASZTÁSA ÉS CÉLJA

Mint azt az értekezés címe is jelzi, a dolgozat a hatalom, az autoritás és a legitimitás politológiai *alapfogalmaival* foglalkozik, de meghatározott („ortodox”) megközelítésben.

Autoritás és legitimitás témájának választását az indokolta, hogy bár a hatalom, az uralom, az autoritás és a legitimitás a politikaelmélet *alapvető kategóriái* közé tartoznak, a kortárs magyar politológiában igen sokáig nem a kellő súlyuknak megfelelően kezelték azokat. Bár a magyar politológiai *kézikönyvek* az ismert metódust követik, amikor a politika és/vagy a politikatudomány alapfogalmaival indítanak (politika, állam, hatalom, uralom, legitimitás), az alapfogalmak *szemantikájával* és az alapfogalmak közötti *szemantikai összefüggésekkel* komoly problémák vannak. Ezen a téren nem sokat javult a helyzet a hatalomról és a legitimitásról (legitimációról) megjelent politikaelméleti monográfiák megjelenésével, mert azok komoly koncepcionális problémákat tartalmaztak, amelyeket magam külön recenziókban ismertettem. Bayer József legitimációelméleti könyvében elsősorban a legitimitás jogi jelentésével összefüggő terminológiai és szemantikai ellentmondásokat, Balázs Zoltán hatalomelméleti művében pedig hatalom és autoritás közötti, szintén terminológiai és szemantikai összefüggések hiányosságait véltem felfedezni. Mindkét monográfiában közös volt a *hivatkozott magyar (nyelvű) irodalom szűkössége és - az általuk kínált lehetőségekhez képest - nem kellő mértékű felhasználása*, amit azért is tartottam problematikusnak, mert a magyar politika- és társadalomtudományi irodalomban különösen a legitimitással, a legitimációval és a legitim hatalommal meglehetősen nagy terjedelemmel foglalkoztak. Ebből a *tudománytörténeti* tényből azt a következtetést vontam le, hogy a magyar politikatudományból hiányzik a *saját korábbi teljesítményekre reflektálás*. Ezeknek a korábbi teljesítményeknek, könyveknek és tanulmányoknak a szisztematikus áttekintéséből meg az derült ki a továbbiakban, hogy a magyar politikatudomány képviselői – a kevés kivételtől eltekintve – *nem reflektáltak egymás munkáira*, illetve nem igyekeztek hasznosítani a magyar nyelven e témában megjelent külföldi anyagokat sem. Ez a „belső” és „belső-külső” *reflektálatlanság* ösztönzött arra, hogy áttekintsem a reflektálatlanság miatt értelemszerűen előtérbe került és hivatkozott „nyugati” *szakirodalmat*, ami arra az eredményre vezetett, hogy még a hivatkozott „nyugati” szakirodalom eredményei sem hasznosultak kellőképpen!

A dolgozatot megelőző kutatásaim és elemzéseim középpontjában a legitimitás (legitimáció) kérdése állt, de a dolgozat fentebb ismertetett közvetlen előzményei fokozatosan tereltek egy *alapprobléma*, az autoritás, illetve az *autoritáselméletek* hiánya vagy gyengesége felé. Szembeötlő hiátusnak találtam azt, hogy míg a hivatkozott nyugati szakirodalomban magától értetődő a hatalom (power) és autoritás (authority) *fogalmi kettőségében* értelmezni a hatalmat és az uralmat, addig a magyar politikatudományra ez a fogalmi kettőségben való gondolkodás nem jellemző, illetve az autoritás mint probléma – tisztelet a kevés kivételnek – lényegében nem létezik.

Ahogy az a *kézikönyvekből* is kitetszik, a politikatudományban a legitimitás fogalmát mindenekelőtt a politikai rendszerek és a politikai hatalom/uralom legitimitása kapcsán használják. Utóbbi esetben ezért egyáltalán nem mindegy, hogy a legitimitást a hatalomra, az uralomra vagy az autoritásra vonatkoztatjuk, és legitim hatalomról, legitim uralomról vagy legitim autoritásról beszélünk. A dolgozat résztémái között ezért is kap nagy hangsúlyt a *hatalom és autoritás közötti különbségek tisztázása*, mert ha az *autoritásként funkcionáló hatalom* (autoritatív hatalom) elméletileg és fogalmilag elsikkad, akkor a „legitim hatalom” fogalmában a legitimitásra hárul a szemantikai funkció, hogy a hatalom *autoritatív jellegét* kifejezze. A dolgozatban ezt tipikusan a magyar politikai gondolkodásra jellemző problémának tekintem, és a legitimitás túlterhelésének, túlterhelési válságának nevezem.

A dolgozatomban címében jelzett "ortodoxia" elsősorban arra utal, hogy a politológiai legitimitációs elméletek nem tekinthetnek el a módszertanilag megalapozatlanul ignorált és csak eszme- és elmélettörténeti reliktumként kezelt *etimológiai alapoktól* („lex”), azaz attól, hogy a legitimitás *empirikus politikai* fogalma a *törvényt* jelentő latin „lex” fogalmához kapcsolódott évszázadokon keresztül. Másrészt arra utal, hogy – az előbbiből kifolyólag - a legitimitásnak vannak *kifejezetten jogi dimenziói*, amiktől az empirikus politológia nem vonatkoztathat el. Harmadrészt specifikusan politológiai módszertanra utal, az alapfogalmak *analitikus* kifejtésére. Negyedszer arra, hogy ha a magát empirikusnak tartó politológia elsődlegesen az állam, kormányzás, politikai uralom, politikai hatalom, politikai rendszer és legitimitás *empirikus viszonylatainak* elméleti-fogalmi megragadására vállalkozik az állam, kormányzás, politikai uralom, politikai hatalom, politikai rendszer és legitimitás *alapfogalmainak definiálásával és értelmezésével*, akkor a legitimitást elsősorban mint az empirikus állam, kormány, politikai uralom, politikai hatalom, politikai rendszer *empirikus legitimitásaként* kell felfognunk. A legitimitás és legitimitáció empirikus politikai hatalmi intézmények, viszonyok és szubjektumok (hagyományosan és leegyszerűsítve „a” hatalom) empirikus legitimitásának elemzésére használatos fogalmaira ezért *empirikus elméletnek* kell épülniük, hogy politológiailag *adekvát* legitimitációs elméletek legyenek.

Az etimológiai és empirikus alapokból egyenesen következik az elemzési és elméleti feladat, az empirikus legitimitációs viszonylatok *jogi* dimenzióinak rekonstrukciója, és egy ennek megfelelő fogalmi háló és elmélet megalkotása, ami miatt a dolgozatban tudatosan használom az „ortodox” mellett a „*jurisztikus*” fogalmát. A jogi-jurisztikus összefüggések igazolását szolgálja az, hogy az egész dolgozatban végig módszeresen igyekszem kimutatni a bemutatott vagy rekonstruált „nyugati” autoritáselméletekben és hazai legitimitációs elméletekben meglévő, de elméletileg elhanyagolt jogi-jurisztikus elemeket. A jogi-jurisztikus elemek felmutatása és politikaelméleti rehabilitálása *legalitás és legitimitás* összefüggéseinek, valamint a legitimitációs elméletek *igazoláselméleti* alapjainak újragondolását követeli meg.

Meggyőződésem, hogy a legitimitást nem szabad *antilegalista* alapokon értelmezni, mintha a legitimitás fogalmának az lenne a funkciója, hogy a *legalitás nem jogi vagy jogon túli (metajurisztikus) értékek szerinti igazoltságát* fejezze ki. Egy ilyen „metajurisztikus” igazoltság gyakorlati és elméleti létjogosultságát nem tagadom, és magam is kifejezetten fontosnak tartom, de úgy gondolom, hogy a politikai legitimitás politológiai elméleteiben elsődlegesen *jogi-jurisztikus igazolásokkal és igazoltságokkal* kell számolni. A jurisztikus igazolás elméleti szerepét az empirikus legitimitációs viszonylatok rekonstrukciója támasztja alá. Empirikus hatalmi-uralmi viszonylatokban az empirikus hatalom/uralom empirikus alárendeltjei legitimáló szerepet játszanak, tehát legitimáló szubjektumoknak tekintendők, akik *maguk is ítéletet alkotnak* a legitimálandó szubjektumok törvényességéről, és eme ítéletük alapján áll elő az általam jurisztikusnak definiált legitimitás. A jurisztikus legitimitás lényege, leegyszerűsítve, a hatalomnak az alárendeltek általi *törvényesnek/jogosnak elismertsége vagy elfogadottsága*, ami egyben szakít a legitimitásnak a pusztán *elfogadottsággal* való azonosításával is. A hatalomnak alárendelt legitimáló szubjektumoknak a hatalom törvényességére reflektálásából és az eme *reflexióból* előálló engedelmisségi készségből következik, hogy a politológiai, de egyben jurisztikus legitimitációs elméleteknek nyitottnak kell lenniük olyan *jogszociológiai* kérdések iránt, mint *jogi kultúra, jogkövetés, jogismeret, jogtudat, jogérzék, jogeszme, jogi ideológia* stb.

A politológiai legitimitációs elméletek szerintem szükségszerűen jurisztikus jellegéből következő jogszociológiai orientáció okán újra kell gondolni azt, hogy a politológiában bevett a legitimitáció „politikai filozófiai” és „szociológiai” koncepcióinak megközelítése, és a „szociológiai” legitimitációt pusztán elfogadássá, engedelmisséggé vagy lojalitássá degradálják. A problémát mi sem érzékelteti jobban, hogy az empirikus politológia legitimitációs elméleteiben úgy beszélnek a legitimitáció „politikai filozófiai” és „szociológiai”

konceptióiról, hogy fel sem vetődik a legitimitáció specifikusan „politológiai” koncepciójának lehetősége vagy szükségessége. Nem törekednek tisztázni az empirikus politológia és a hasonlóan empirikus szociológia lehetséges közös nevezőit a legitimitációs tematikákban, és a legitimitás *alkotmányos-közjogi* vagy – régies kifejezéssel – *államjogi* dimenziói is a politológiai érdeklődés horizontján kívül esnek.

Ha a legitimitás jurisztikus felfogását politológiailag relevánsnak és adekvátnak nyilvánítjuk, óhatatlanul is adódik a kérdés, hogy beszélhetünk-e *specifikusan politikai legitimitásról*. A „politikai” legitimitás fogalmát a dolgozatban olyan analitikus fogalomnak tekintem, amellyel a jurisztikus legitimitás *politikai érvényességi kritériumait* fejezhetjük ki: a politikai célok, érdekek és értékek determinálják a törvényesnek/jogosnak elfogadást/elismerést, és határt szabnak annak. A „politikai” legitimitás fogalmához hasonló szerepet tölt be elméletileg a *funkcionális legitimitás* fogalma is. A funkcionális legitimitás fogalmának a legitimitás funkciója, azaz a kényszermentes engedelmesség ad értelmet, ha a törvényesnek/jogosnak elismerés/elfogadás mellett más tényezők vagy motívumok is olyan kényszermentes engedelmességre képesek ösztönözni, mint a törvényesség (legitimitás). A kényszermentes engedelmességre a törvényességhez (legitimitáshoz) hasonlóan ösztönző motívumok (pl. érdek, haszon stb.), valamint azok a dolgok, ami miatt a legitimitásnak a politológiában jelentőséget vagy egyenesen funkciót tulajdonítanak (hatalom tartóssága, stabilitása és hatékonysága) egy szélesebb *legitimitációs tematikát* alkotnak. A legitimitációs tematika fogalmának bevezetésével egyrészt elméletileg nem akarom legitimitálni a nem ortodox-jurisztikus legitimitációs irodalmat és teljesítményeit, másrészt ki akarom fejezni azt, hogy az empirikus valóságban a hatalom jurisztikus legitimitása (törvényesnek elismertség) szövevényes összefüggésben áll nem jurisztikus tényezők sorával, amelyek adott esetben nagymértékben határozhatják meg a legitim (törvényesnek elismert) hatalomhoz való viszonyulást és magát a törvényesnek elismerést. A jurisztikus legitimitás koncepciójának és a legitimitációs tematikának az egymást feltételező kettősségével a dolgozatban lehetségessé vált a „hagyományos” (nem jurisztikus vagy metajurisztikus) legitimitációs elméletek kritikája, de úgy, hogy ezeknek az elméleteknek a magyarázó ereje megmaradt.

2. FORRÁSOK ÉS MÓDSZEREK

A dolgozat preferált módszerét, a *terminológiai elemzést*, igyekeztem előre jelezni a dolgozat legelején található mottókkal: az autoritás és legitimitás tematikáját lehetőleg mentesíteni kell a szavak kétes értelmétől (Grotius), törekedni kell *tiszta fogalmakra* (Max Weber), fel kell vállalni a *fogalomtisztázást* és a *fogalomteremtést* is (Kulcsár Kálmán). Minthogy a történettudományban és a politikai és jogfilozófia-történetben is ismert a tekintély és a hatalom révén uralkodás megkülönböztetése (például Grotiusnál), a Gombár Csaba által 1980-ban írottakat nagyonis aktuálisnak tartom, és a dolgozatban módszertani iránytűnek tekintetem: „A hatalom presztízse, a hatalom tekintélye és a hatalom legitimitása a legszorosabban összefüggő, de *egymást csak részben átfedő fogalmak*, amelyek mindegyike viszonylag *önálló szempontként is szolgálhat* adott hatalmi viszonyok *elemzésénél* és minősítésénél”.

A terminológiai elemzés középpontjában a következő kérdések állnak: az elemzés tárgyát képező magyar (nyelvű) szakirodalomban, az egyes anyagokban milyen fogalmi hálózattal dolgoznak; a kulcsfogalmakat definiálják-e, s ha igen, hogyan; a külföldi elméletek és koncepciók adaptálása során törekednek-e az ott található terminológia (terminológiák) következetes átvételére. Az alapkérdés az, hogy a magyar politológia igazodik-e a rendszerváltás előtt és után meghatározó angolszász szakirodalom gyakorlatához, a hatalom (power) és az autoritás (authority), illetve az autoritás és legitimitás (legitimacy) *fogalmi és elméleti* megkülönböztetéséhez. A dolgozatban tételesen bizonyított válasz az, hogy nem, illetve hogy csak igen megkésve, a kilencvenes évek második felében „fedezik fel” az autoritást.

A terminológiai elemzés jelentős hozadékának azt tartom, hogy amennyiben a „legitim hatalom” vagy a „hatalom legitimitás” szófordulattal élünk, akkor – különös tekintettel az adaptált elméletekre - egyáltalán nem mindegy, hogy a „power” vagy az „authority” *értelmében* vett hatalom legitimitásáról van-e szó. A dolgozat egy fontos, terminológiai elemzésből eredő következtetése az, hogy mivel a magyar politikaelméletben az autoritás *alulteoretizált* maradt, *szemantikailag és konceptuálisan* a legitimitás fogalma túlterheltté vált, mert a legitimitás fogalmába „gyömöszöltek bele” olyan *jelentéseket*, amelyek az autoritás fogalmához rendelhetők.

A dolgozatnak módszertanilag nem kifejezett célja a szakirodalomban fellelhető fordítási problémák tárgyalása, amit egyébként nálamnál sokkalta avatottabb szakértők kompetenciájába sorolok, de - a dolog elméleti súlyát érzékeltetendő - a dolgozat elején több helyen is jelzem, hogy a magyar szakirodalomra jellemző *terminológiai bizonytalanság* miatt komoly *konceptuális* problémák adódhatnak. H. L. A. Hart alapművének fordítója maga is jelezte a nehézségeket, Hobbes esetében pedig a Leviatán ma már lényegében mindenki számára elérhető angol változatának olvasatakor egyértelművé válik, hogy a magyar fordítás az oka annak, hogy Hobbest a magyar állam- és politikaelméletben nem jegyzik az autoritáselméletek klasszikusaként – ellentétben a külföldi hatalom- és autoritáselméleti szakirodalommal. Ehhez kapcsolódóan térek ki arra, ami a magyar szociológiai irodalomból régóta ismert: a „legitim uralom típusairól” alkotott Max Weber-i elmélet kulcsfogalmát, az uralmat (Herrschaft) az angolszász változatokban gyakran és sokáig félrefordították, ezért az uralom (Herrschaft) és autoritás (Autorität) Weber által is megkülönböztetett fogalmait azonosították, és az uralmat (Herrschaft) autoritásnak (authority) fordították. Weber angolszász *receptióját* intő példának szántam a *konceptuális elemzés* fontosságának bizonyítására.

A dolgozatban a „terminológiai” fogalma mellett párhuzamosan használom a „konceptuális” fogalmát is (konceptuális elemzés, a konceptuális szerep, konceptuális átmenet, konceptuális hagyományok, konceptuális bizonytalankodás). A terminológiai elemzés mellett a – vele rokon - konceptuális elemzést azért kezeltem külön módszertani eljárásként, mert a konceptuális elemzést nem szűkítem le a fogalomkészletekre. A terminológiai elemzés elégséges lehet az akár öntudatlanul is használt fogalmak és jelentések feltárására, míg – megközelítésemben - a konceptuális elemzés az olyan *tudatosan használt és definiált* fogalmak rekonstrukcióját célozza, amelyeket kifejezetten az *absztraktabb és reflexív* gondolkodásból előálló *konceptiók (elméletek)* építésére, megértésére vagy értelmezésére alkalmaznak, ezért a konceptuális elemzés tárgya a *fogalmak koncepción belüli funkciójának* feltérképezése is. A konceptuális elemzés igazán akkor nyeri el létjogosultságát, amikor *elméleti-konceptcionális viták*, de tisztázó viták folynak az alkalmazott és alkalmazandó fogalmakról, azok jelentéséről és használatáról. A dolgozatban mindazonáltal nem törekedtem a terminológiai és a konceptuális elemzés szigorú kettéválasztására, mert az majdhogynem lehetetlen vállalkozás lett volna, hiszen a dolgozatban a *módszertan* tudatos középpontba állításának az is volt a célja, hogy bizonyítsam: az *elméletek módszertani megalapozatlansága* vagy hiányossága évtizedekig uralta a magyar politikaelmélet. Ez azt is jelenti, hogy gyakran olyan szövegekkel dolgoztam, amelyek „csak” terminológiai elemzést igényeltek, illetve egyazon szövegben belül különböző absztrakciós szinteken kerültek elő kulcsfogalmak.

Mivel dolgozatom részben *történeti* tárgyú (*elmélet- és fogalomtörténet*), a terminológiai és konceptuális elemzés kitér a politológiai (tudományos) *fogalmak jelentésváltozásaira*, amely mögött egyaránt meghúzódik a tudományos és politikai fejlődés.

A téma jellegéből kifolyólag *történeti módszert* alkalmazok az alapfogalmakkal (hatalom, autoritás, legitimitás) kapcsolatos kortárs magyar nyelvű szakirodalom bemutatására. A szakma által sajnálatosan és részben tudatosan elhanyagolt magyar források feltárásának és bemutatásának szorosan vett *elmélettörténeti* jellege van. A *történetiség* elve alapján érvelek a legitimitás *etimológiája* (lex, legitimus) és a *történetileg kialakult* és még mindig meglévő empirikus legitimitástudat figyelembevételével is. Az *eszmétörténeti hatásmechanizmusok* rögzítésének talán túlzottan is alárendelt szerepe van, de az erre vonatkozó kritikák azt igazolják, hogy a dolgozat tartalmilag alkalmas további, ilyenirányú kutatások inspirálására.

A dolgozatban erőteljesen érvelek az *analitikus elemzés* mellett, és az analitikus és *empirikus elemzést* egymást jól kiegészítő módszernek tekintem. Ugyanakkor *bírálok azt az általam analitikusnak tartott módszert*, hogy az elemzés érdekében a legitimitás és legitimáció fogalmait az empirikus fogalomhasználatától és legitimitástudattól függetlenül is „használják”, bár elfogadom, hogy más diszciplínák a legitimáció fogalmát analitikusan felhasználják és a maguk logikái szerint értelmezzék. Az empirikus elemzés ezen a ponton úgy kapcsolódik az analitikus elemzéshez, hogy kiindulópontnak az empirikus hatalmi/uralmi viszonylatok empirikus alattvalóinak/alárendeltjeinek *empirikus legitimitástudatát* tekintem, és úgy gondolom, hogy csak ez után nyúlhatunk a politológia *szisztematikus* tárgyalásának *klasszikus* módszeréhez. Ahhoz, hogy a politológiai érdeklődés és elemzés elsődleges tárgyait első lépésben analitikusan az alapfogalmak kifejtésével és értelmezésével vizsgáljuk.

Az analitikus elemzést szorosan egészíti ki a *logikai elemzés*, amely arra irányul, hogy az egyes koncepciók, elméletek és fogalomértelmezések illogikus vagy inkonzisztens elemeit feltárják. Az analitikus-logikai elemzés végül *rekonceptualizációs* kísérlettel zárul le a dolgozat végén.

Az „empirikus” és „analitikus” módszer kettősége nyomán feltételesen bevezettem a legitimitás „empirikus” és „analitikus” fogalmát: a legitimitás „*empirikus fogalma*” az empirikus legitimitástudatot fejezi ki, beleértve azt, hogy empirikus emberek használják-e, s ha igen, milyen értelemben a legitimitás fogalmát akkor, amikor a hatalmi intézményekhez és szubjektumokhoz viszonyulnak. A legitimitás „*analitikus fogalma*” ezzel szemben arra utal, hogy az elemző a hatalmi viszonyok elemzéséhez az önmaga által meghatározott értelemben használja a legitimitás fogalmát, függetlenül az empirikus legitimitástudattól.

A dolgozat forrásait elsősorban a *kortárs* magyar politológia és társadalomtudományok autoritáselméleti és legitimációs irodalma képezi, minthogy ezek módszeres összegyűjtése, feldolgozása elemzése ösztönzött legelőször a dolgozat megírására. A kronológiai határt egyrészt a hetvenes elején húztam meg, másrészt a már jelzett hatalomelméleti és legitimációs elméleti monográfiáknál. Az így behatárolt magyar legitimációs szakirodalomba beválogattam magyar nyelvű anyagokat (fordításokat) és nem kifejezetten politológiai műveket is abból a megfontolásból, hogy akkortájt a nyelvi és politikai korlátok miatt a magyarra fordított anyagokat lényegében mint magyar anyagokat kezelték, másrészt a kortárs magyar politológia hőskorában általános volt az interdiszciplináris érdeklődés, a más diszciplínák (filozófia, szociológia, társadalomelmélet, közgazdaságtan) iránti nyitottság. A magyar források közül a hatalom- és legitimációelméleti monográfiákat ki kell emelnem még politológiai kézikönyveket, amelyeket a súlyuknak megfelelő mértékben és intenzitással elemeztem. A források egy másik nagy csoportját az politológiailag releváns autoritáselméleteket tartalmazó „nyugati” szakirodalom alkotja.

3. A DOLGOZAT EREDMÉNYEI

A dolgozat felhívja a figyelmet arra, hogy egy diszciplína (politológia) önismeretéhez szervesen hozzátartozik önmaga történetének ismerete mellett az is, hogy saját *alapfogalmainak* (politika, hatalom, uralom, tekintély, legitimitás) milyen szerepe van a diszciplína történetében. A módszeres elemzések bizonyítják, hogy a hatalom, az autoritás és a legitimitás területén a kortárs magyar politológiát igen kevés kivétellel a viták és reflexiók hiánya, a *reflektálatlanság* jellemzi, ami egyben s részben jelzi az adott diszciplína belső állapotát is.

A dolgozat először ad részletes áttekintést a kortárs magyar politológia legitimitással és autoritással foglalkozó szakirodalmáról, kitekintéssel a Magyarországon magyar nyelven megjelent munkák zömére. A szakirodalmi szemle cáfolja azt, hogy a magyar szakirodalom ne lenne (ne lett volna) elemzésre és továbbgondolásra érdemes.

A szakirodalmi szemle nem merül ki tartalmi ismertetésekben, hanem a politológiai kézikönyveket és monográfiákat is felölelő *szisztematikus elemzést és elméletkritikát* takar, amely a magyarországi legitimációs szakirodalomban egyedülálló.

A dolgozatban alternatív áttekintés található a politológiailag releváns „nyugati” autoritáselméletekről azokból az időszakokból, amikor a kortárs magyar politológiára, legitimációs és autoritáselméletekre különösen jellemző volt a „nyugati” elméletek adaptációja. Az áttekintés egyben megvilágítja az elméleti adaptációk korlátozottságát is, és sok példával bizonyítja a *szemantikai kérdések* (német fogalmak angolra fordítása, német és angol fogalmak magyarra fordítása stb.) súlyát és elméleti-konceptuális jelentőségét.

A dolgozat abban a szellemben íródott, hogy elfogadhatatlan a magyarországi legitimációs irodalomra (is) jellemző *konfúz és diffúz terminológia*, és ennek megfelelő *fogalomtisztázási kísérletekkel* találkozhat az olvasó: autoritás és legitimitás különbsége; a legitimitás érvényessége, a legitimációs funkció és a funkcionális legitimitás, de jure és de facto autoritás, legitim autoritás stb. A konceptuálisan talán legfontosabb újdonság az „*érvényesség*” fogalmának bevezetése és értelmezése, miáltal lehetővé válik a legitimitás elválasztása olyan más szempontoktól (igazságosság, helyesség stb.), amelyeket gyakran rendelnek a legitimitás fogalma alá, de amelyek inkább foghatók fel a legitimitás *érvényességi kritériumainak*.

A dolgozatban először vetődik fel az a kérdés, hogy a Magyarországon a politológiának mint deklaráltan *empirikus* diszciplínának nincs *módszertanilag* kellőképpen megalapozott legitimációs és autoritáselmélete. A kérdés felvetése erőteljes és eddig egyedinek tekinthető *módszertani kritikával*, az *antiempirista* politikai filozófia - az empirista politológia által kritikátlanul kezelt - módszerének kritikájával párosul.

A politikai filozófia (bizonyos politikai filozófiai koncepciók) bírálata alapján *alternatív képet* kapunk a politológiailag releváns legitimitásról, és az eddigi hiátusok miatt *egyedi képet* a politológiailag releváns autoritásról.

A dolgozatban először vetődik fel az is, hogy erőteljes kontraszt van az empirikus politikai viszonyok empirikus legitimációs viszonylatainak jogi jellege (a törvényességben és jogszerűségben gondolkodás) és a legitimációs elméletek „*jogtalanított*” vagy éppen kifejezetten *antilegalista* jellege között. A dolgozat újdonsága egy bevallottan és kifejezetten „*jurisztikus*” *politológiai legitimációs elmélet* tételes megalapozása, illetve ezzel összefüggésben *legalitás és legitimitás* közötti összefüggések alternatív értelmezése.

A dolgozat ha diszciplináris korlátokon (a politológia horizontján) belül is, de megvilágítja a legitimitás eredetileg és eredendően jogi fogalmának *jogelméleti és jogfilozófiai alulteoretizáltságát*, és a politikaelméleti (és politikai filozófiai) és jogelméleti (jogfilozófiai) legitimációs elemzéseknek a lehetséges kapcsolódási pontjait.

A saját koncepciókat összefoglaló utolsó fejezet címe „A legitimitás jurisztikus elmélete *felé*”, ami arra hivatott utalni, hogy egy „jurisztikus” politológiai legitimációs elmélet tételes – bár nyilvánvalóan vitatható - *megalapozása* végbement dolgozatban, és ezen elméleti alapokon lehetséges egy „jurisztikus” politológiai legitimációs elmélet *szisztematikus kifejtése* is.

4. A DOLGOZAT TÁRGYKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

Konzervatív ideológiakritika az angolszász liberalizmus tekintélyellenességéről.
Valóság, 1996.

Rendszerváltás és Szentháromságtan. Megjegyzések a rendszerváltás legitimációs folyamatainak vizsgálatához.

In Horváth Csaba (szerk.): Konfliktus, konszenzus, kooperáció. Pécs, 1997.

A modern hatalomelméletek határai.

Politikatudományi Szemle, 1998/3.

Az európai integráció legitimációs metszetben. Megjegyzések a közvetlen és a közvetett legitimáció problémájáról.

In Andrassy György (szerk.): Értékek, érdekek és szakpolitikák az Európai Unióban. Pécs, 1999.

Elmélet és módszertan a legitimációkutatásban.

Politikatudományi Szemle, 1999/1.

Nyelvpolitika és politikai legitimitás.

Magyarország Politikai Évkönyve 2000. Budapest, 2001.

Államiság és legitimitás. Államelméleti paradigmák a rendszerváltás elemzéséhez.

In Pócza Kálmán (szerk.): Álmaink állama. Egy hatalmi centrum az ezredfordulón. Századvég, 2002.

Politika és kommunikáció. Jegyzet kommunikációs szakos hallgatók számára. Budapest, Budapesti Média Intézet. 2004.

„Keserédes”. Depolitizáció és delegitimáció a népszavazási kampányban.

In Bayer József (szerk.): Az uniós csatlakozás küszöbén. Budapest, Magyar Politikatudományi Társaság. 2004.

Autoritás és legitimitás I. Ortodox tézisek politológiai alapfogalmak jogelméleti megközelítéséhez.

Jogelméleti Szemle, 2005/2.

Autoritás és legitimitás II.

Jogelméleti Szemle, 2005/4.